

Trigeminusneuralgi og andre kranielle smertetilstande

Lars Bendtsen, overlæge, Ph.D., dr.med.

Dansk Hovedpinecenter

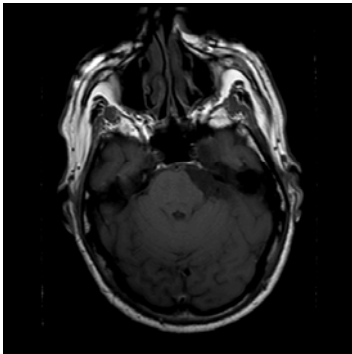
Neurologisk afd., Glostrup Hospital

Hovedpine Temadag, Skejby, 26. november 2009

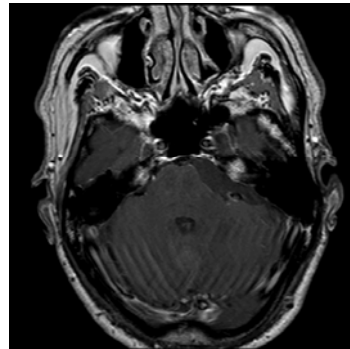
Sygehistorie 1

- 45-årig mand, debut af smerter i tænder 2001. Fik ekstraheret tand, herefter behandlet med bideskinne, ingen effekt
- Debut 2003 af jagende smerter i venstre V2-V3 i perioder på uger afløst af konstante brændende smerter i samme område i andre perioder. Diagnose?
- Set af 2 neurologer der ikke mente, at der var tale om TN. Fulgt i tværfagligt smertecenter 2004-2007. Henvises til kirurgisk behandling pga. insufficient smertedækning på Tegretol 1200 mg + Lyrica 375 mg
- Glycerolblokade 17.12.2007 uden effekt. Ved kontrol 6.2.2008 er der fortsat smerter. Tiltag?

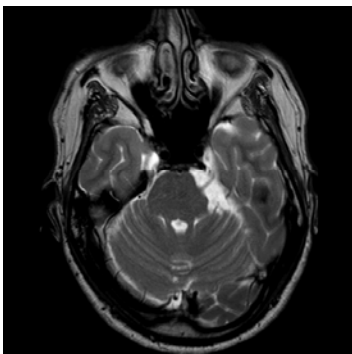
T1

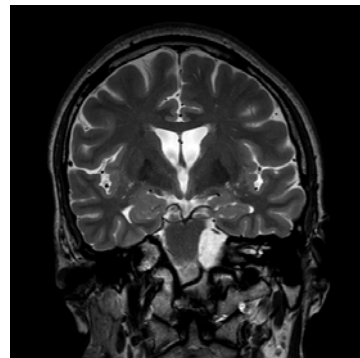
T1 kontrast

T2

T2

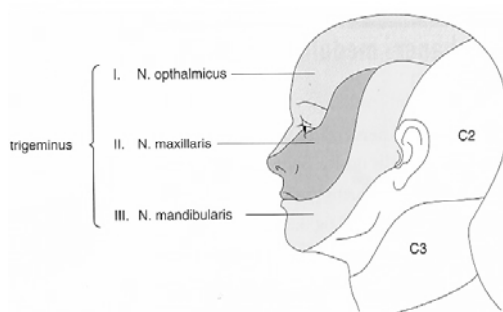
Sygehistorie 1

- MR-cerebrum 14.2.2008 viser tumor, epidermoid i venstre lateralventrikel, trykker på venstre side af pons, indvækst i cavum Meckelii
- Næsten smertefri efter operation

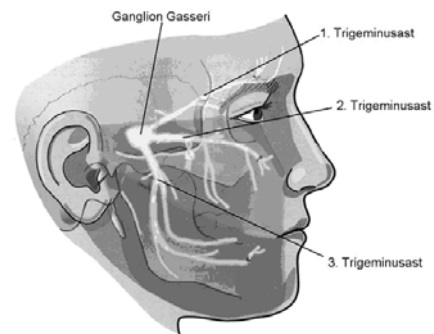
Kranielle neuralgier

- Smerter i ansigt, hoved og nakke medieret af nn. V, IX, X, C2 og C3
- Trigeminusneuralgi klinisk mest betydningsfuld

Innervationsområder

Innervationsområder

Trigeminusneuralgi Karakteristika

- En oftest unilateral lidelse med ultrakorte jag svarende til en eller flere af trigeminsnervens grene
- Imellem anfaldene kan der være en murrende baggrundssmerte
- Debuterer oftest i 2. eller 3. gren
- Debuterer hyppigst efter 50 års alderen
- Smerterne mistolkes ofte i starten som kommende fra tænder eller sinus

Trigeminusneuralgi Karakteristika

- Smerterne kan komme og gå periodevist. Således kan der optræde forværring af tilstanden eller smertefrihed i perioder på uger til måneder
- Smerterne triggeres ofte af stimuli som tygning, vask af ansigtet, tale, tandbørstning, barbering og kold blæst men kan også forekomme uden stimuli
- Efter et anfald er der typisk en refraktær periode varende fra sekunder til et par minutter, hvor anfald ikke kan triggeres

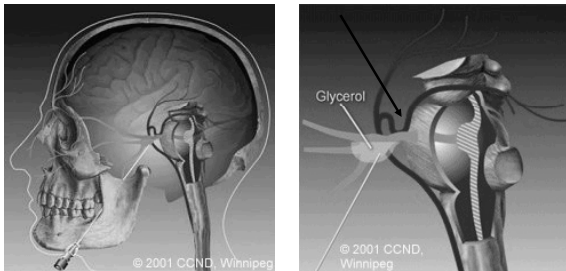
Trigeminusneuralgi

- Patienter med akut forværring i tilstanden kan have store problemer med at indtage føde
- Indlæggelse kan være indiceret m.h.p. rehydrering og justering af medicinsk behandling
- Symptomatisk trigeminusneuralgi kan f.eks. skyldes rumopfyldende processer i fossa posterior og multipel sclerose
- Hvis årsagen er tryk fra kar i den cerebellopontine vinkel diagnosticeres som klassisk og ikke symptomatisk trigeminusneuralgi

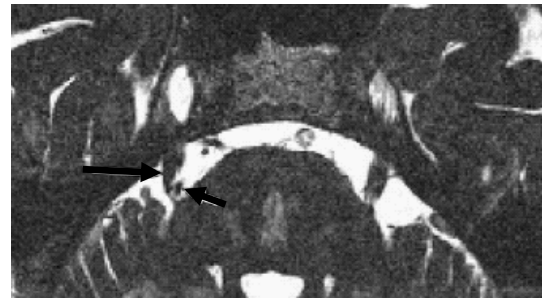
Trigeminusneuralgi

- A. Smerter varende fra et brøkdel af et sekund til 2 minutter, afficerende en eller flere trigeminusgrene og opfyldende punkterne B og C
- B. Smerterne har mindst et af følgende karakteristika:
  1. Intens, skarp, overfladisk eller stikkende
  2. Udløst fra trigger zoner eller af trigger faktorer
- C. Anfald er stereotype hos den enkelte patient
- D. Der er ikke nogle klinisk påviselige neurologiske deficit
- E. Skyldes ikke anden sygdom

Hyppigste årsag er vaskulær kompression

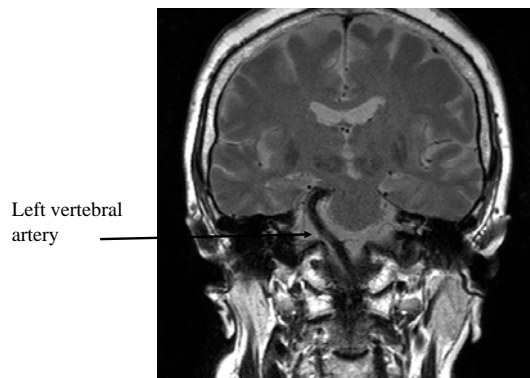

MR scanning

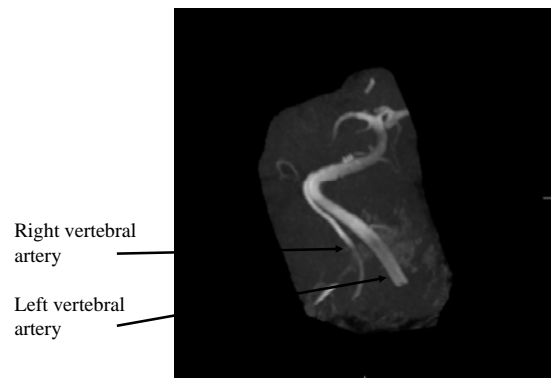

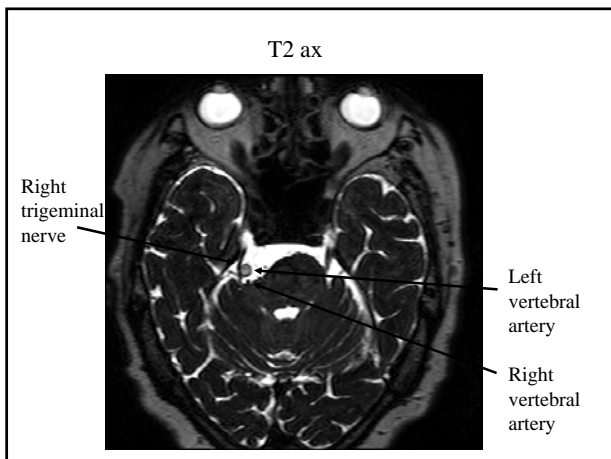
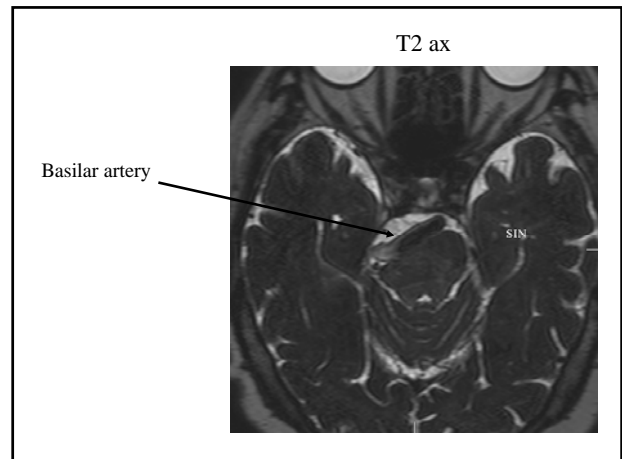
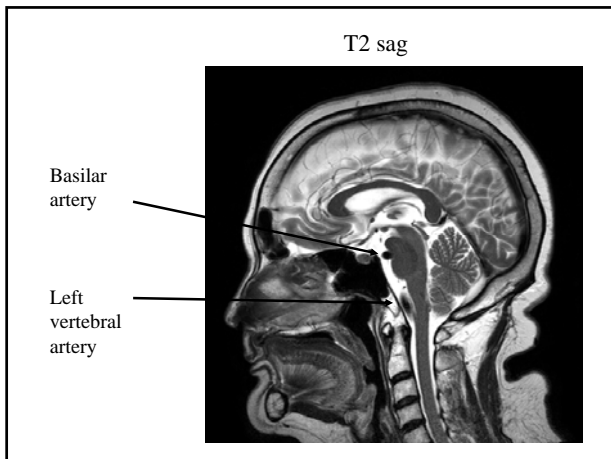
A. cerebelli superior (**kort pil**) trykker på n. trigeminus (**lang pil**)

T2 cor

Vertebral arteries

Ikke-vaskulære årsager

- Trigeminusneuralgi kan også skyldes
  - Tryk fra tumor
  - Sclerose plaque
- Tryk/plaque medfører demyelinisering, hvorved elektriske impulser kan spredes imellem nerverne
  - en slags kortslutning

Akut medicinsk behandling

- Svage analgetika og opioider har normalt ingen effekt
- Ved akut behov for behandling kan forsøges infusion af phenytoin eller lidokain

Profylaktisk medicinsk behandling

- Carbamazepin (Tegretol, Trimonil)
  - 60-70% får reduceret smerter med mere end 50%
  - Typisk dosis er 600-1200 mg dagligt taget 2-3 gange om dagen
- Oxcarbazepin (Apydan, Trileptal)
  - Samme effekt som carbamazepin
- Gabapentin (Gabapentin)
  - Kan bruges alene eller sammen med carbamazepin eller oxcarbazepin

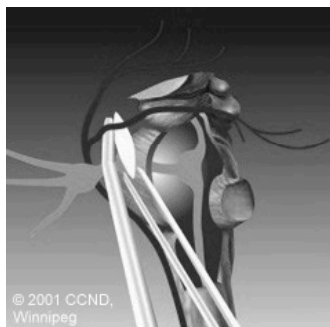
Medicinsk behandling

- Baclofen (Baklofen, Lioresal)
  - Kan bruges alene eller sammen med carbamazepin eller oxcarbazepin
- Lamotrigen (Lamictal)
  - Kan bruges alene eller sammen med carbamazepin eller oxcarbazepin
- Valproat (Deprakine)
- Phenytoin (Fenytoin)
- Clonazepam (Rivotril)

Kirurgisk behandling

- Cirka 30% kan ikke behandles tilstrækkeligt effektivt med medicin eller har uacceptable bivirkninger
- Mikrovaskulær dekompression
  - Kar der komprimerer nerven ”flyttes” og der lægges et stykke stof mellem karret og nerven
  - Hvis der ikke findes karpåvirkning kan nerven skæres delvist over (rhizotomi)
- Læsionsbehandling
  - Glycerol injiceres i trigeminusgangliet
  - Thermokoagulation, elektrisk koagulation, rhizotomi

Mikrovaskulær dekompression

Mikrovaskulær dekompression

- Effekt
  - Cirka 90% har god effekt umiddelbart efter operationen
  - God effekt hos cirka 70% efter 5 år og 50% efter 15 år
  - Ny operation anbefales normalt ikke ved manglende effekt
- Komplikationer
  - Risiko for død ved operation 0,2% til 1,2%
  - Nedsat følesans i ansigtet
  - Døvhed på det ene øre
  - Konstante smerter (anesthesia dolorosa)

Læsionsbehandling

- Effekt
  - Cirka 80% har effekt umiddelbart efter operationen
  - Cirka 55% har god effekt efter 3 år
- Komplikationer
  - Nedsat følesans i ansigtet
  - Konstante smerter (anesthesia dolorosa)
  - Sjældent meningitis

Sygehistorie 2

- 62-årig mand, klager over smerter i venstre ansigtshalvdel efter ekstraktion af tand i venstre overmund for 2 år siden
- Jagende, intense smerter lokaliseret til 2. og 3. trigeminusgren, udløses af berøring og tale, varer få sekunder, ensartede anfald
- Undersøgelser?
- Normal sensibilitet, MR uden påviselig neurovaskulær kontakt
- Behandling?
- Carbamazepin depottbl. 300 mg + 600 mg med god effekt

Sygehistorie 2, cont

- 6 mdr. senere dårlig smertekontrol, tiltag?
- Carbamazepin 1200 mg/døgn, gabapentin 900 mg/døgn, god effekt
- De følgende 2 år vekslende smerteintensitet, velkontrolleret ved løbende regulering af doser
- Herefter tiltagende smerter, øgning af medicin medfører uacceptable bivirkninger. Tiltag?
- Mikrovaskulær dekompression med god effekt